

Sygn. akt III AUa 467/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSO del. Beata Górską
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2013 r. w Szczecinie

sprawy J. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 kwietnia 2013 r. sygn. akt VI U 2793/12

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Beata Górską SSA Barbara Białecka SSA Anna Polak

Sygn. akt III AUa 467/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 29 czerwca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., odmówił ubezpieczonemu J. J. prawa do emerytury w obniżonym wieku. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca nie udowodnił stażu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w wymiarze 15 lat wymaganych ustawą. Organ rentowy wskazał, że w świadectwie pracy w szczególnych warunkach, które przedłożył ubezpieczony, przywołano błędne przepisy resortowe, a nadto brak jest informacji, czy spółka (...) w N. jest uprawniona do wystawiania świadectw pracy w warunkach szczególnych, tj. czy jest następcą prawnym zlikwidowanego zakładu pracy - Kombinatu (...) K..

Z decyzją powyższą nie zgodził się ubezpieczony, który w odwołaniu od niej wniósł o przyznanie prawa do emerytury oraz zaliczenie do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych okresu od 3 października 1970 r. do 26 listopada 1999 r. w (...) w Ł.. W uzasadnieniu swojego stanowiska powód wskazał, że w ww. okresie pracował cały czas na stanowisku traktorzysty.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, podtrzymując argumentację, jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał J. J. prawo do emerytury od dnia 19 czerwca 2012 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. J. urodził się (...) r. i 60 lat ukończył (...). Wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył w organie rentowym 2 kwietnia 2012 r. Ubezpieczony legitymuje się udowodnionym okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 28 lat 2 miesięcy i 27 dni, w tym przed organem rentowym nie wykazał żadnego okresu pracy w szczególnych warunkach. W okresie od 3 października 1970 r. do 26 listopada 1999 r. ubezpieczony był zatrudniony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w Kombinacie (...) K., w Gospodarstwie (...). Następcą prawnym zlikwidowanego Kombinat (...) została Spółka z o. o. (...) w N., która w trybie art. 23⁽¹⁾ § 2 kodeksu pracy przejęła w 1992 r. ubezpieczonego wraz z innymi pracownikami Kombinatu (...), którzy wyrazili wolę przejścia do Spółki. Z 300 pracowników Kombinatu przejętych zostało około 200. W związku z przejęciem Kombinatu przez ww. spółkę, ubezpieczony został jej pracownikiem, kontynuując dotychczasowy stosunek pracy.

Początkowo w okresie od 3 października 1970 r. do 28 kwietnia 1975 r. ubezpieczony pracował na stanowisku pracownika fizycznego. W dniu 29 kwietnia 1975 r. J. J. nabył uprawnienia kat. T do prowadzenia traktorów (innych uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych nie posiadał). Z dniem 29 kwietnia 1975 r. pracodawca powierzył ubezpieczonemu wykonywanie obowiązków na stanowisku kierowcy ciągnika. Pracę na tym stanowisku odwołujący wykonywał w okresach:

- od 29 kwietnia 1975 r. do 1 marca 1985 r.,
- od 1 sierpnia 1994 r. do 31 maja 1996 r.,
- od 1 czerwca 1996 r. do 15 maja 1999 r.,
- od 1 sierpnia 1999 r. do 26 listopada 1999 r.

W wymienionych wyżej okresach ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował w warunkach szczególnych jako kierowca ciągnika.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego sprawy, przywołując treść art. 184 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm., zwanej dalej ustawą emerytalną) oraz § 2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) wraz z załącznikiem (dział VIII wykazu A pkt 3) Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie J. J. okazało się uzasadnione. W pierwszej kolejności Sąd meriti podał, że w przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawał fakt, że ubezpieczony urodzony (...), nie osiągnął wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 65 lat dla mężczyzn, wymaganego przepisem art. 24 ustawy emerytalnej

Sąd Okręgowy w Szczecinie podał, że okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. W świetle § 2 ust. 2 rozporządzenia zakład pracy wydaje zaświadczenie o zatrudnieniu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji. Jednocześnie Sąd I instancji podkreślił,

że w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84, Lex nr 14625).

Sąd meriti stwierdził, że w niniejszej sprawie niespornym było, iż ubezpieczony J. J. na dzień wydania zaskarżonej decyzji ukończył 60 lat, a zatem osiągnął wiek emerytalny przewidziany dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i udowodnił na dzień 31 grudnia 1998 r. ogólny okres ubezpieczeniowy wynoszący 28 lat 2 miesiące i 27 dni. Z uwagi na przywołanie w świadectwach wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze błędnych przepisów resortowych oraz brak informacji, czy ww. dokumenty wystawione zostały przez podmiot do tego uprawniony, organ rentowy uznał, że powód nie spełnia warunków do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, gdyż nie legitymuje się żadnym stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Zdaniem Sądu Okręgowego w Szczecinie spór w niniejszym postępowaniu sprowadzał się więc do oceny charakteru pracy wykonywanej przez odwołującego w Kombinacie (...) K., a następnie w Spółce z o. o. (...) w N., która przejęła ww. zakład.

Celem wyjaśnienia spornych okoliczności Sąd Okręgowy w Szczecinie przeprowadził dowód z zeznań świadków K. G., T. M. i J. S., przesłuchania ubezpieczonego J. J. oraz akt emerytalnych i dokumentów nadesłanych przez Oddział Terenowy Agencji Nieruchomości Rolnych w Ł.. Wszystkim tym dowodom Sąd meriti dał wiarę, bo były jasne, rzetelne, wzajemnie zgodne i korespondujące ze sobą. Dowody z dokumentów nie były kwestionowane przez strony, zostały sporządzone w sposób zgodny z prawem, przez upoważnione do tego osoby. Sąd I instancji nie był w stanie ustalić miejsca przechowywania akt osobowych wnioskodawcy, ponieważ nie zostały one przekazane przez Spółkę (...) Agencji.

Przesłuchani w sprawie świadkowie zatrudnieniu byli w podobnym czasie co ubezpieczony - najpierw w Kombinacie, a później w Spółce. Pracowali w tym samym charakterze, co ubezpieczony (poza K. G. – jednym z założycieli i udziałowcy Spółki (...)). Potwierdzili oni, że ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał w czasie zatrudnienia w Kombinacie i Spółce pracę w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy ciągnika (nawet w okresie od 02.03.1985 r. do 31.07.1994 r.). Zeznania przesłuchanych w toku postępowania świadków korespondowały z treścią świadectw pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych oraz z zeznaniami ubezpieczonego, J. J., który także wskazał, że w kwestionowanych przez organ rentowy okresach pracował wyłącznie jako kierowca ciągnika, a innych obowiązków nie wykonywał.

Odnosząc się do wątpliwości organu rentowego dotyczących tego, czy podmiot wystawiający ubezpieczonemu świadectwa pracy w warunkach szczególnych był do tego uprawniony, Sąd meriti wskazał, że zgodnie z art. 23¹ §1 k.p., wprowadzonym już w 1989 r., w razie przejęcia zakładu pracy w całości, lub w części przez inny zakład, staje się on stroną w stosunkach pracy z pracownikami przejętego zakładu i jako taki uprawniony, a nawet zobowiązany jest do wystawienia świadectw pracy pracownikom przejętym za cały okres ich pracy (również sprzed przejęcia). Obowiązku takiego nie ma w stosunku do pracowników, z którymi rozwiązano stosunek pracy przed przekształceniem lub którzy pozostali i są nadal zatrudnieni w nieprzejętej części zakładu pracy, jeżeli zakład nadal funkcjonuje i nie uległ likwidacji.

Dalej Sąd I instancji stwierdził, że potwierdzeniem takiego statusu Spółki z o.o. (...) w N. wobec przejętych pracowników Kombinatu (następstwa prawnego wynikającego z art. 23⁽¹⁾ § 1 k.p.) jest również nadesłane przez Oddział Agencji Nieruchomości Rolnych w S. Filię Archiwum Zakładowego w Ł., pismo Spółki (...), z którego wynika, że Spółka ta w tym trybie przejęła pracowników Kombinatu (...) K. - w tym ubezpieczonego J. J.. Z pisma tego wynika również, że dokumentacja osobowa dotycząca przejętych pracowników znajdowała się w posiadaniu Spółki. Również świadek K. G. – jeden z założycieli Spółki, były zarządca komisaryczny Kombinatu (...), a następnie prezes spółki P. –

A. – zeznał, że ci pracownicy Kombinatu (...), którzy wyrazili taką wolę (w tym ubezpieczony), przejęci zostali przez ww. spółkę w trybie art. art. 23⁽¹⁾ k.p.

Zdaniem Sądu Okręgowego skoro nie ustał stosunek pracy J. J. z poprzednim zakładem pracy – Kombinatem (...), to do wystawienia ubezpieczonemu świadectwa pracy w warunkach szczególnych uprawniony i zobowiązany był wyłącznie nowy pracodawca – Spółka (...) w N..

W świetle wyżej przytoczonej argumentacji Sąd Okręgowy uznał, iż J. J. spełnił określone przepisami rozporządzenia przesłanki nabycia uprawnień do wcześniejszej emerytury: osiągnął wiek emerytalny 60 lat oraz ma wymagany 25-letni okres zatrudnienia, z czego okres pracy w szczególnych warunkach wyniósł ponad 15 lat. W tym stanie rzeczy, Sąd meriti na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał J. J. prawo do wcześniejszej emerytury, poczynając od dnia 19 czerwca 2012 r. Zgodnie bowiem z treścią przepisu art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS – świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Skoro ubezpieczony ukończył 60 lat w dniu (...), to prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych nabył z tym dniem.

Z wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. i zaskarżając go w całości zarzucił temu rozstrzygnięciu:

1/ naruszenie art. 32 ust. 1 i ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2009 nr 153 poz.1227 ze zm.) w związku z § 4 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U nr 8 poz.43 ze zm.) poprzez przyjęcie, że wnioskodawca ma prawo do emerytury od 1 października 2010 r.,

2/ nie wyjaśnienie wszystkich okoliczności mających wpływ na wynik sprawy poprzez nieustalenie jakie czynności wykonywał ubezpieczony w okresie od 1.04.1985 r. do 31.07.1994 r. i czy ten okres zatrudnienia ubezpieczonego jest okresem pracy w warunkach szczególnych

3/ błąd w ustaleniach faktycznych polegających na przyjęciu, że wnioskodawca ma wymagany 15-letni okres zatrudnienia w warunkach szczególnych, niezbędny do przyznania mu prawa do wcześniejszej emerytury.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego orzekania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona, tak jak i uzasadniony był również wniosek w niej zawarty o uchylenie zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny uznał bowiem, że sąd pierwszej instancji, mimo zaprezentowanych w uzasadnieniu wyroku ustaleń faktycznych i rozważań prawnych, nie rozpoznał istoty sprawy.

Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że w przyjętym przez ustawodawcę systemie apelacji, celem postępowania apelacyjnego jest ponowne i wszechstronne zbadanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym. Sąd Odwoławczy kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni więc zarazem funkcję sądu merytorycznego. W zakresie przepisów postępowania Sąd drugiej instancji bierze zatem pod uwagę z urzędu jedynie nieważność postępowania, oczywiście w granicach zaskarżenia. Sąd rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest natomiast związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego (por. uchwała Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 roku, III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55).

Analiza rozpoznawanej sprawy w świetle przepisów prawa materialnego oraz podniesionych przez apelującego zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego doprowadziła Sąd drugiej instancji do przekonania, iż Sąd

Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy i nie przeprowadził właściwie postępowania dowodowego na okoliczność spełnienia przez J. J. wszystkich przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zwanej dalej „ustawą emerytalną”. W tym stanie rzeczy poczyniona przez Sąd Okręgowy ocena zebranego materiału dowodowego okazała się dowolna, wykraczając poza granice określone w art. 233 § 1 k.p.c.

Treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wskazuje, że zawiera ono w sobie wewnętrzną sprzeczność. Sąd Okręgowy, analizując okres zatrudnienia J. J. w Kombinacie (...) K., w Gospodarstwie (...), a następnie jego następcy prawnym - Spółce z o. o. (...) w N. z jednej strony - w ustaleniach faktycznych podał, że "ubezpieczonemu z dniem 29 kwietnia 1975 r. pracodawca powierzył wykonywanie obowiązków na stanowisku kierowcy ciągnika. Pracę na tym stanowisku odwołujący wykonywał w okresach: od 29 kwietnia 1975 r. do 1 marca 1985 r., od 1 sierpnia 1994 r. do 31 maja 1996 r., od 1 czerwca 1996 r. do 15 maja 1999 r., od 1 sierpnia 1999 r. do 26 listopada 1999 r. W wymienionych wyżej okresach ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował w warunkach szczególnych jako kierowca ciągnika", by następnie już przeprowadzając rozważania prawne w sprawie wskazać: " Przesłuchani w sprawie świadkowie zatrudnieniu byli w podobnym czasie co ubezpieczony - najpierw w Kombinacie, a później w Spółce. Pracowali w tym samym charakterze, co ubezpieczony (poza K. G. – jednym z założycieli i udziałowcy Spółki (...)). Potwierdzili oni, że ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał w czasie zatrudnienia w Kombinacie i Spółce pracę w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy ciągnika (nawet w okresie od 02.03.1985 r. do 31.07.1994 r.)". Tego ostatniego z wymienionych okresów sąd pierwszej instancji nie ujął więc w ustaleniach faktycznych, a zestawienie rozważań z ustaleniami faktycznymi wskazuje na niekonsekwencję sądu.

Nadto wskazane rozważania sądu pierwszej instancji nie są w ocenie Sądu Apelacyjnego poparte dowodami z dokumentów, a w pewnych kwestiach wręcz z nimi sprzeczne, co czyni je ustaleniami dowolnymi. Ze świadectw pracy w szczególnych warunkach ubezpieczonego, wystawionych przez spółkę z o.o. (...) nie wynika bowiem, aby J. J. wykonywał pracę o takim charakterze w okresie od 1985-1994 r.

Już powyższe uwagi nakazują szczególnie ostrożnie podchodzić do konkluzji sądu meriti, który twierdził, że suma okresów pracy ubezpieczonego wynosi ponad 15 lat. Tym bardziej, że i z zeznań świadków taka konstatacja z pewnością nie wynika. Pierwszy z zeznających w sprawie świadków - K. G. - nie miał nic do powiedzenia o kwestiach ważkich dla rozstrzygnięcia, a więc o charakterze, czy stanowisku pracy ubezpieczonego w analizowanych okresach. Pozostali świadkowie – T. M. i J. S. relacjonowali bardzo lakonicznie. Podali wprawdzie że ubezpieczony przez cały okres pracy obsługiwał ciągnik, jednak nie wyjaśnili co mają na myśli twierdząc, że ubezpieczony „cały czas pracował na tych ciągnikach” (T. M. – k. 62), czy podając: „widziałem, że cały czas pracował jako traktorzysta (...)” (J. S. – k. 62v). Nie sposób więc obecnie stwierdzić o jakich latach wspominali świadkowie i czy obejmowali oni swoją wiedzę faktyczny okres pracy J. J., czy też może w ich pamięci utrwalił się jedynie wycinek jego pracy, który błędnie utożsamiają z całością jego zatrudnienia. Na podstawie lakonicznych zeznań świadków niewątpliwie nie można w sposób wiarygodny i nie budzący wątpliwości ustalić w jakich okresach ubezpieczony wykonywał pracę na stanowisku kierowcy ciągnika w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983 r., Nie sposób też pominąć, że Sąd Okręgowy w Szczecinie nie odliczył ubezpieczonemu od czasu jego pracy w szczególnych warunkach okresu pobierania zasiłku chorobowego oraz lat 1991-1992, gdy z zeznań ubezpieczonego wynika, że przebywał wówczas na urlopie zdrowotnym. Kwestia ta nie była w ogóle przedmiotem rozważań sądu pierwszej instancji. Prawo do emerytury w obniżonym wieku stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (tak m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022)

Nadto należy też podkreślić, że sąd pierwszej instancji ustalając, że ubezpieczony pracował do 26 listopada 1999 r. pominął, że przy rozstrzygnięciu o wcześniejszej emeryturze należy uwzględnić jedynie okres do końca 1998 r.

Wyłączywszy powyższe okresy z okresu pracy ubezpieczonego jako kierowcy ciągnika, nie zostaje zachowany warunek posiadania przezeń wymogu 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Wskazane uchybienia i braki nie mogą zostać konwalidowane przez Sąd drugiej instancji na etapie postępowania apelacyjnego, albowiem postępowanie dowodowe należy w całości przeprowadzić na nowo.

Mając na względzie wyżej wskazane nieścisłości należy jednocześnie zaznaczyć, że jeżeli sąd meriti dostrzegł lata, bądź miesiące pracy ubezpieczonego

w warunkach szczególnych, ponad ten, który wskazuje organ rentowy, tj. w okresie od 1985-1994, to przy ponownym rozpoznaniu sprawy winien wyjaśnić podstawy swoich twierdzeń, w tym w szczególności podać na jakich dowodach oparł swoje ustalenia, aby umożliwić tym samym weryfikację swoich twierdzeń.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd pierwszej instancji będzie obowiązany wyjaśnić wszystkie nakreślone powyżej wątpliwości.

Ponadto zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny pozostawił sądowi meriti rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w instancji odwoławczej.